

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію **Жовніра Станіслава Сергійовича**

«Творчість латиноамериканських композиторів для гітари: теорія, історія та виконавська практика», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Латиноамериканська музика і гітара є сьогодні майже нерозривними культурними маркерами світового мистецького обрію. Взаємопов'язаність цих феноменів виявляється в багатьох площинах – історичній, органологічній, культурній, соціальній. Гітара, її старовинні європейські та особливо національні різновиди (віуела, лютня, куатро, гітаррон, чаранго, тіпле, кавакінью), пройшовши довгий еволюційний шлях, нерозривно пов'язані з історією багатьох країн Латинської Америки, їх культурною специфікою, самобутністю. В той же час масштаб змін, які відбулись у гітарному мистецтві минулого століття, виявився вельми грандіозним у порівнянні з будь-якими іншими історичними епохами його становлення й побутування. Процес стрімкого розвитку був спрямований на поступову академізацію всіх мистецьких напрямів – виконавської, композиторської творчості, педагогічної, наукової, організаційної діяльності, що обумовило акумулювання традицій та впровадження інноваційних технологій в питаннях органології інструментів, методів викладання, пропагування сольного, ансамблевого та оркестрового музикування, створення виконавських шкіл, творчих спільнот, товариств та об'єднань, підготовку й реалізацію чисельних фестивалів, конкурсів, різноманітних концертних проектів тощо. Широка палітра існуючих на сьогодні надбань передбачає уявлення багатьох взаємопов'язаних факторів, провідними з яких залишаються феномени композиторської та виконавської творчості. Статус мистецтва як академічного залежить, насамперед, від сталої та успішної

реалізації цих двох «живильних джерел». Тому для ефективного аналізу здобутків та перспектив подальшого розвитку гітарного мистецтва вбачається вельми ефективним приєднання цілого корпусу малодосліджених в українському музикознавстві (за винятком окремих досліджень сучасних науковців) явищ латиноамериканської музики, що істотно збагатили історію гітари, її академічний і неакадемічний репертуар, та опинились у фокусі запропонованого дисертаційного дослідження С. Жовніра «Творчість латиноамериканських композиторів для гітари: теорія, історія та виконавська практика». Амбітне завдання є цілком своєчасним та таким, що дійсно відповідає запитам виконавської та наукової спільноти сьогодення.

Структура дисертації виявляє традиційні риси подібних робіт й складається з трьох основних розділів – векторів дослідження. Перший розділ «Джерелознавчі, історіографічні та методологічні аспекти дослідження латиноамериканської музики для гітари» присвячений переважно вивченню історіографічної та джерелознавчої бази роботи – статтям, монографіям східноєвропейських дослідників іberoамериканської музики (В. Доценко, І. Кряжева, Т. Іванніков, Т. Філатова та ін.), короткого екскурсу в історію гітарного мистецтва з позначенням основних віх та видатних персоналій. Підрозділ 1.3. виглядає своєрідним розширеним тлумаченням поданої у Вступі методології дослідження.

Другий розділ дисертації «Композиторська творчість для гітари латиноамериканських авторів» формує широку мистецьку панораму Латинської Америки, стаючи свого роду ідейним та фактологічним епіцентром дослідження. Висока щільність історичних, описових, органологічних, соціокультурних елементів музичного побуту Аргентини, Бразилії, Мексики, Куби, Парагваю представлена у підрозділі 2.1. «Фольклорні засади гітарної творчості композиторів Латинської Америки», де автор вказує на розмаїття оригінальних музичних традицій, жанрів, інструментів, притаманних різним місцевостям. У наступних підрозділах С. Жовнір експонує короткі нариси творчості, а іноді і біографічні відомості

провідних композиторів-гітаристів країн Латинської Америки – М. Понсе, Е. Вілла-Лобоса, Л. Брауера, А. Барріоса, Х. Мореля, Х. Сагrerasa – з оглядовою характеристикою їх найбільш репертуарних опусів. Цікавим та досить показовим для роботи в цілому є: оформлені посилання на аудіо- та відеозаписи розглянутих композицій; створений наприкінці роботи окремий перелік таких матеріалів, що дійсно надає можливості читачу більш повно зануритись у специфіку мислення композитора, його стиль та домінантні риси. Висновки до розділу сумують у наданих таблицях співвіднесення окремих попередньо розглянутих опусів з типовими ритмічними формулами поширених латиноамериканських жанрів без відповідної метроритмічної розшифровки, а також стислий огляд методичного характеру основних фактурно-фігураційних особливостей та очікуваних технічних труднощів у згаданих творах. Останній фрагмент може стати зручним орієнтиром в підборі програми для опрацювання конкретних художньо-технічних завдань.

Третій розділ «Виконавський вимір латиноамериканської гітарної музики кінця XX – початку XXI століття» актуалізує останній ракурс дослідження, де автор концентрується на презентації провідних віртуозів й ансамблів України та світу XX – XXI століть з урахуванням латиноамериканської складової репертуару в їх концертних виступах, студійних записах. Підрозділ 3.3. «Репрезентація латиноамериканської музики у сучасних звукозаписах» присвячений короткому огляду ідеї накопичення, збереження та трансляції поза часовими обмеженнями музичних шедеврів, феноменів їх виконавських аудіальних та аудіовізуальних версій, а також переліку восьми виконавців, в репертуарі і особливо дискографії яких латиноамериканська музика представлена досить широко. В такому ракурсі ефективним когнітивним інструментом виглядало б якесь структурування за певними ознаками обраних митців, їх записів, а характеристика згаданих творів у виконаннях за посиланнями могла б містити конкретні приклади відтворення особливостей метроритмічного жанрового ядра або специфічних, оригінальних звукозображальних

прийомів. В цьому підрозділі був би також доречним компаративний аналіз виконавських версій латиноамериканських шедеврів, який надавав би характеристику виконавських прочитань як більш чи менш наближених до традиційних автентичних ритмоформул, темпів, характеру музики.

Висновки виконані у стислому, більшою мірою оповідальному форматі з акцентуванням типових або відомих багатьом гітаристам-фахівцям фактів й тверджень загальнонаукового характеру, які перегукуються з дійсно реалізованими авторськими ідеями. За логікою роботи, на думку опонента, більш конкретизовані елементи у фінальній спробі цілісного охоплення мистецьких явищ та процесів мали б створити смислову та структурну арку з вказаними у Вступі завданнями роботи. До речі, таким виявився, наприклад, фрагмент Висновків (пункт 3), де уточнено одне із заявлених на початку дисертації завдань: «дослідити й узагальнити фольклорні джерела гітарної творчості латиноамериканських композиторів». Додатки, з іншого боку, навпаки — рясніють нотними прикладами гітарних шедеврів латиноамериканських авторів, широкою добіркою дискографій відомих виконавців, які репрезентують або творчість окремих композиторів або одразу декількох представників національних шкіл.

Продовжуючи низку побажань та зауважень, необхідно вказати на двоякість представленої роботи. З одного боку, зібрані та опрацьовані великі масиви наукових робіт, історичних та біографічних матеріалів, нотних видань, аудіо- та відеозаписів. З іншого — наведення відомостей про музикантів рясніє повторами (Другий та Третій розділи), іноді надлишковими текстовими фрагментами, які тематично не поглиблюють зазначену проблематику, а надають суто довідникову інформацію (біографічні огляди в представлених ансамблях окремих гітаристів та їх досягнень) або зовсім не співвідносяться з назвою підрозділу (характеристика творчості А. П'яцолли у підрозділі «Латиноамериканська музика в українському звуковому просторі»). Аналітика творів у деяких випадках суто оглядова та дуже стисла. На думку опонента, при більш

детальному аналізі можна було б знайти у гітарних творах унікальні першоджерельні елементи музичної мови, ритміки етносів Латинської Америки, навіть з посиланнями на наукові джерела, де такі прикмети вже були вказані та проаналізовані, що безперечно зіграло б важливу роль у концептуалізації всього Другого розділу

Серед інших зауважень слід згадати неконкретизованість у вступному розділі виокремленого сегменту – теоретичної бази дослідження, адже подані в назві теоретичні та історичні аспекти мають бути підкріплені, принаймні, роботами іноземних авторів. Переліку секторів опрацьованої літератури бракує прізвищ науковців та посилань на відповідну літературу. Слід було б вказати фундаментальні дослідження латиноамериканських науковців, на базисі яких формувались авторські умозаключення, ідеї та твердження.

Пов'язана з вище вказаним моментом джерельна база дослідження привертає увагу опрацюванням спеціалізованої літератури, особливо англomовних та іспаномовних робіт, хоча, на жаль, в тексті не всі з них були використані. При цьому, спираючись на власний досвід знайомства з більшістю вказаних статей та досліджень, немає сумніву, що вивчення цих робіт відбулось і виявилось саме тим історико-теоретичним підґрунтям, необхідним для вибудовування стратегії та логіки викладу авторського тексту.

Також спроба комплексного охоплення зазначених у назві роботи аспектів передбачає, за думкою опонента, монументальне, ретельне й розгалужене за багатьма параметрами опрацювання культурно-мистецької мапи Латинської Америки, що виявляється дуже складним завданням, виходячи з вельми невеликого обсягу основного тексту дисертації. Тому було б доцільніше звузити перелік аспектів, яким фактично і була присвячена наукова праця.

Традиційним і логічним продовженням наукового диспуту/ обговорення є намагання розкрити та уточнити дефініції, твердження,

авторські думки у форматі питань та відповідей. Отже, прокоментуйте, будь ласка наступне:

- 1) У чому саме Ви вбачаєте теоретичний аспект дослідження? Які сформульовані ключові ідеї та твердження розкривають, на Ваш погляд, таку дослідницьку площину? Чи не є методологія дослідження, якій присвячений перший розділ, лише типовим елементом організації й структурування напряму руху наукової думки?
- 2) Які оригінальні танцювальні чи пісенні жанри Бразилії, Аргентини, Мексики, Куби, Венесуели, Парагваю та інших країн є, на Ваш погляд, найбільш впізнаваними та репрезентативними у гітарній латиноамериканській музиці?
- 3) Які Вам відомі гітароподібні інструменти-символи латиноамериканських країн? Чи мали вони вплив на формування жанрово-стильової панорами академічної гітарної музики?
- 4) За яким принципом у підрозділі 3.3. «Репрезентація латиноамериканської музики у сучасних звукозаписах» представлені відомі іноземні та вітчизняні виконавці? Окрім піонерів звукозапису – Агустіна Барріоса та Марії Луїз Анідо – чому обрані саме ці імена? Чи не варто було б сформулювати списки саме композиторів і до кожного вказувати записи видатних та авторитетних виконавців, як наприклад, незгадані відомі диски з музикою Антоніо Лауро та Агустіна Барріоса у виконанні блискучого британського майстра Девіда Рассела?

Відносно сучасної практики дотримання принципів академічної доброчесності. У роботі всі запозичення, цитування, згадки думок, концепцій, тверджень інших вчених та дослідників мають відповідне оформлення й посилання на першоджерела, представлені у списку використаної літератури. Структура та обсяг роботи відповідає вимогам до оформлення дисертацій доктора філософії, передбаченим «Тимчасовим порядком присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167), а також наказом

Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій». Анотація у відповідному стислому виді репрезентує основні завдання та надбання роботи. Статті та зазначені апробації змістовно виявляють визначені позиції дослідження.

Сумуючи вищесказане, підкреслимо, що, незважаючи на окремі недоліки, рецензована дисертація постає як актуальна праця, що відрізняється активним використанням сучасної іноземної джерельної бази, широкою панорамою розглянутих явищ і процесів латиноамериканського гітарного мистецтва. Надані матеріали можуть стати цінним та ефективним підґрунтям для подальших наукових розвідок в сфері позаєвропейської гітарної творчості та суміжних напрямках теоретичного виконавства, навчальних курсів та практичної діяльності студентів, викладачів й поціновувачів мистецтва гри на гітарі.

Отже, представлена дисертація **«Творчість латиноамериканських композиторів для гітари: теорія, історія та виконавська практика»**, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до наукових робіт відповідного рівня, а її автор – **Станіслав Сергійович Жовнір** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» з галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Доктор мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри теорії та історії
музичного виконавства Національної
музичної академії України
імені П. І. Чайковського

Підпис: *Т. Н. Іванніков*
Засвідчую: начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського

Т. Н. Іванніков

